

УДК 343.344(477)

Павло Миколайович МІТРУХОВ,

кандидат юридичних наук,

викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності

та розкриття злочинів факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ПРОФІЛАКТИКИ ЗЛОЧИННИХ ВИБУХІВ

У 2015 році Рада національної безпеки і оборони України визнала за необхідне активізувати боротьбу зі злочинністю, пов'язаною насамперед з бандитизмом, діяльністю незаконних збройних формувань, незаконним обігом вогнепальної зброї та інших засобів ураження, бойових припасів, вибухових речовин, та посилити координацію заходів у цій сфері. Адже в умовах сьогодення незаконний обіг бойових припасів, вибухових речовин або пристроїв та пов'язані із цим наслідки в Україні набувають дедалі більших масштабів. Про активне насичення вибуховими матеріалами злочинного світу свідчить аналіз офіційної статистики за останні роки. Так, з 2014 по жовтень 2016 року вилучено дуже велику кількість боєприпасів та вибухових речовин: патронів – 477803 одиниці; гранат – 6143; мін – 116; саморобних вибухових пристроїв – 1057; вибухових речовин – 5404,411 кг.

За цей самий період з використанням вибухових речовин вчинено 260 кримінальних правопорушень. Із них умисних вбивств за допомогою вибухових речовин – 10; умисних тяжких тілесних ушкоджень за допомогою вибухових речовин – 1. У свою чергу з

використанням вибухових речовин та пристроїв можуть бути скоєні диверсії (ст. 113 КК України), умисні знищення або пошкодження майна (ст. 194 КК України), терористичні акти (ст. 258 КК України) та інші злочини.

Також слід відмітити, що в умовах сьогодення будь-який вибух може бути скоєно лише за допомогою використання такого елемента, як вибухова речовина чи пристрій.

У п. 6 постанови Пленуму Верховного Суду України № 3 від 26 квітня 2002 року вказано, що до вибухових речовин належать порох, динаміт, тротил, нітрогліцерин та інші хімічні речовини, їх сполуки або суміші, здатні вибухнути без доступу кисню.

Під вибуховими пристроями слід розуміти саморобні чи виготовлені промисловим способом вироби одноразового застосування, спеціально підготовлені і за певних обставин спроможні за допомогою використання хімічної, теплової, електричної енергії або фізичного впливу (вибуху, удару) створити вражаючі фактори – спричинити смерть, тілесні ушкодження чи істотну матеріальну шкоду – шляхом вивільнення, розсіювання або впливу токсичних хімічних речовин, біологічних агентів, токсинів, радіації, радіоактивного матеріалу, інших подібних речовин.

Необізнаність і недбале поводження із вибуховими речовинами та пристроями призводить до порушення вимог правил поведінки із бойовими припасами, вибуховими речовинами чи пристроями, знищення або пошкодження майна, отримання тілесних ушкоджень (легких, середньої тяжкості, тяжких) та у цілому до загибелі людей.

Аналіз сучасної оперативно-розшукової та слідчо-судової практики свідчить про незадовільну якість профілактики злочинним вибухам. Саме тому вирішення цієї проблеми на сьогодні має дуже велике значення.

Останнім часом ці проблеми вивчали К. В. Антонов, М. Г. Богуславський, Т. М. Бульба, С. А. Буткевич, О. А. Буханченко, В. В. Василевич, С. В. Діденко, В. М. Євдокимов, Р. Є. Іваненко, А. В. Іщенко, А. М. Кислий, М. В. Кобець, В. В. Літвін, Д. Б. Матохнюк, В. П. Меживой, М. А. Михайлов, Д. Й. Никифорчук, М. А. Погорецький, О. О. Подобний, А. І. Пясецький, О. В. Сав'юк, В. П. Сапальов, В. В. Тоцький, Н. С. Філіпенко, А. М. Ханькевич, І. Р. Шинкаренко та ін. Однак в їх роботах є деякі прогалини, вирішенню яких будуть присвячені ці тези.

Враховуючи викладене, доцільно зупинитися на двох актуальних проблемах профілактики злочинних вибухів, а саме:

1. Проблема проведення кваліфікованих дій особового складу МВС України під час виявлення, вилучення, знешкодження та здійснення інших заходів щодо вибухових матеріалів.

2. Проблема обізнаності населення України щодо правил поведінки із вибуховими матеріалами у разі їх виявлення.

З метою вирішення першої проблеми доцільним є:

– вдосконалення діючого законодавства та інших нормативно-правових актів про організацію робіт з виявлення, огляду, вилучення, виготовлення, придбання, видачі, передання, приймання, зберігання, обліку, перевезення, використання, реалізації, знешкодження, знищення вибухонебезпечних предметів на території України, взаємодію під час виконання вказаних дій;

– забезпечення виконання щорічних державних планів, програм, постанов, розпоряджень, рішень колегій, наказів й інших нормативно-правових актів у визначеній сфері;

– забезпечення методичними рекомендаціями територіальних підрозділів МВС України;

– впровадження у практичних підрозділах передового матеріально-технічного забезпечення;

– проведення обов'язкових інструктажів зі складом слідчо-оперативних груп та іншими працівниками МВС України, які залучаються для проведення огляду місця події, пов'язаного з використанням вибухових матеріалів або таких, що їх нагадують, або такими, які працюють у зонах підвищеного ризику із вибухонебезпечними матеріалами;

– здійснення постійного контролю за виконанням робіт, пов'язаних з вибухонебезпечними предметами, керівниками підрозділів;

– складення пам'яток для працівників МВС України щодо проведення кваліфікованих дій особового складу МВС України із виявлення, вилучення, знешкодження, знищення чи здійснення інших дій при поводженні з вибуховими матеріалами;

– систематичне проведення навчань спеціалістами вибухотехнічних підрозділів осіб рядового і начальницького складу МВС України з метою підвищення їх рівня кваліфікації та здобуття певних навичок, а саме: поводження з вибуховими матеріалами; алгоритмів дій у типових аварійних або надзвичайних ситуаціях (неконтрольований вибух, пожежа тощо); дій при отриманні повідомлення про виявлення вибухонебезпечних предметів; огляду місця події; виявлення осіб, схильних до вчинення злочинних вибухів, і здійснення впливу на них з метою недопущення вчинення злочинів; виявлення причин та умов, що сприяли вчиненню злочинних вибухів, та їх усунення тощо;

– визначення на території безпечних місць для знищення вибухонебезпечних предметів, складення планів-схем розташування місць підриву та маршрутів під'їзду до них;

- суворе дотримання вимог безпеки при поводженні з вибуховими матеріалами;
- організація медико-психологічної реабілітації особового складу, який залучався до виконання заходів із виявлення, вилучення та проведення інших дій з вибуховими матеріалами;

- здійснення інших заходів.

Для вирішення другої проблеми слід:

- використовувати засоби масової інформації з метою ознайомлення населення з правилами поведінки у випадках виявлення вибухових матеріалів;

- активізувати проведення роз'яснювальної роботи працівниками МВС України серед населення. Роздача громадянам чи розклеювання на домах, зупинках та в інших місцях скупчення людей пам'яток із переліком об'єктів і предметів підвищеної небезпеки, алгоритмами дій у разі загрози та виникнення вибуху, під час виявлення вибухонебезпечних або підозрілих предметів, про заборону їх несанкціонованого збору, з номерами телефонів рятувальної служби і поліції;

- розробка державної програми із забезпечення засобами індивідуального захисту населення;

- проводити інші заходи.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що вирішення вищевказаних проблем надасть можливість на практиці більш якісно проводити профілактику як злочинних вибухів, так і багатьох інших су-міжних злочинів.

Одержано 31.10.2016